

INTERNET-KOMMUNIKACIYANIŇ PR MENEN BAYLANISI HÁM ONIŇ TÚRLERI

Esengeldieva Asem Yuriy qızı

Qaralpaq mámleketlik universiteti studenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15848323>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-Iyul 2025 yil
Ma'qullandi: 07-Iyul 2025 yil
Nashr qilindi: 09-Iyul 2025 yil

KEYWORDS

internet-kommunikaciya, PR, elektron pochta, tez xabar almasiw (instant messaging), videokonferenciya, multimedia.

ABSTRACT

Bul maqalada internet-kommunikaciya hám tiykarǵı qásiyetleri haqqında sóz baradı. Sonday-aq, internet kommunikaciyanıń PR menen baylanısı hám onıń túrleri úyrenilgen. Internet-kommunikaciya qurallarınıń PR tarawında qollanıwdıń abzallığı hám imkaniyatları analizlengen.

Internet-kommunikaciyanın tiykarǵı ózgeshelikleri onıń dástúriy kommunikaciya usullarınan ayırmashılıǵın támiyinleydi hám onıń jámiyetge ornın bekkemleydi. Ásirese, ĞXQ hám jámiyetshilik penen baylanıslar (PR) tarawında internetniń kirip keliwi hár tárepleme rawajlanıwǵa imkaniyat jarattı. Tómendegi ózgeshelikler internet-kommunikaciyanıń áhmiyetin kórsetedi:

Internet-kommunikaciyanıń en áhmiyetli qásiyetlerinen biri – onıń tezligi. Internet arqalı jiberilgen maǵlıwmatlar derlik tez jetip baradı. Elektron pochta, tez xabar almasıw (instant messaging), videokonferenciya sıyaqlı qurallar járdeminde paydalanıwshılar bir-birine bir neshe sekund ishinde xabar jetkeriwi múmkin. Bul, ásirese, isbilermenlik hám bilimlendiriw tarawlarında ayırıqsha áhmiyetke iye, sebebi maǵlıwmatlardı jedel almasıw waqıttı únemlewge járdem beredi.

Internet-kommunikaciya global xarakterge iye. Bul, yaǵnıy paydalanıwshılar dúnyanıń qálegen noqatınan bir-biri menen baylanısta bolıw imkaniyatına iye. Geografiyalıq sheklewlerge qaramastan, paydalanıwshılar bir-biri menen túrli kommunikaciya platformalarında (máselen, Skype, WhatsApp, Zoom hám t.b.) ansat hám tez baylanısta bolıwı múmkin. Bul qásiyet internet-kommunikaciyanı xalıqaralıq baylanıslar, biznes hám siyasatta júdá paydalı etedi.

Internet-kommunikaciya interaktiv ózgeshelikke iye bolıp, paydalanıwshılar arasında eki tárepleme baylanıstı ámelge asırıw imkaniyatın beredi. Máselen, sociallıq tarmaqlarda (Facebook, Twitter, Instagram hám basqalar) paydalanıwshılar tek ǵana maǵlıwmatlardı tarqatıw menen sheklenip qalmastan, al basqa paydalanıwshılar menen pikir alısıw, pikirler jazıw, layk qoyıw hám basqa túrdegi interaktiv is-háreketlerdi ótkeriw imkaniyatına iye.

Internet-kommunikaciyanın jáne bir áhmiyetli ózgesheligi oniń multimedia imkaniyatları esaplanadı. Internet arqalı paydalanıwshılar tek ǵana tekstli xabarlar emes, al súwretler, audio hám video materiallar menen de almasadı. Bul, ásirese, bilimlendiriw, marketing, reklama hám kewilashar tarawlarda nátiyjeli qollanıladı. Mısalı, videokonferenciya, prezentaciya, onlayn sabaqlar hám basqa da multimedia quralları arqalı maǵlıwmatlardı nátiyjeli usınıw múmkin.

Internet-kommunikaciyanıń jáne bir ózgesheligi - bul anonimlik hám jekelikti saqlaw imkaniyatı. Ayırım jaǵdaylarda paydalanıwshılar internet arqalı baylanısta bolǵanda óz jeke maǵlıwmatların járiya etpey, anonim qalıwı múmkin. Bul ózgeshelik internetti kóplegen paydalanıwshılar ushın qáwipsiz hám qolaylı baylanı quralı sıpatında usınadı. Biraq, sonıń menen birge, anonimlikniń ayırım unamsız tárepleri de bar, máselen, jalǵan maǵlıwmatlar tarqatıw yamasa kiberhújimler.

Internet-kommunikaciya búgingi kúnde dúnya boylap adamlarǵa tez hám ańsat baylanısta bolıw imkaniyatın jaratadı. Onıń tiykarǵı ózgeshelikleri onıń nátiyjeliligini, keń qamtılıwın hám paydalanıwshılarǵa usınıp atırǵan imkaniyatların belgileydi. Internet barlıq tarawlarǵa jańa imkaniyat esiklerin ashtı. Ásirese, PR tarawı internet arqalı óz wazıypasın hár tárepleme nátiyjeli ámelge asırmaqta. Bul bólimde internet-kommunikaciyanın en áhmiyetli ózgesheliklerin tolıq talqılaymız.

Globalıq – internet-kommunikaciya bir neshe millet, mádeniyat hám regionlardı óz-ara baylanıstıratuǵın global tarmaq. Internet járdeminde paydalanıwshılar óz xabarların bir minutta dúnyanıń basqa bólimindegi adamǵa jetkeriwı múmkin. Bul, óz gezeginde, xalıqaralıq kólemde jańalıqlardı tez tarqatıw, sociallıq tarmaqlarda global dodalawlarǵa qosılıw hám aralıqtan turıp islew imkaniyatların beredi. Máselen, internet arqalı sociallıq tarmaqlarda paydalanatuǵın adamlar pútkil dúnyadan jańa málimlemelerdi úyreniwı hám pikir alısıwı múmkin. Sonıń menen birge, onlayn biznes hám xızmetler globallasıwdı tezlestiredi, sebebi kompaniyalar óz ónim hám xızmetlerin dúnya boylap usınıs etiwı múmkin.

Tezlik – internet-kommunikaciyanın jáne bir tiykarǵı ózgesheligi - bul onıń operativligini esaplanadı. Internet arqalı xabar jiberiw hám alıw procesi derlik demde ámelge asadı. Bul tiykarınan elektron pochta, messendjerler, onlayn chatlar, videoqońırawlar sıyaqlı kommunikaciya qurallarında óz kórinisin tabadı. Internet kommunikaciyasınıń bul ózgesheligi biznes proceslerin tezlestiriw, informaciyanı jedel tarqatıw hám adamlar arasında óz-ara tásirlesiwdi jáne de nátiyjeli etiw imkaniyatın beredi. Mısal ushın, onlayn bizneslerde qarıydarlar menen jedel baylanı ornatiw, sawdanı ámelge asırıw hám shaǵım yamasa usınıslarǵa jedel juwap beriw processleri nátiyjeli hám tez boladı.

Multimedia imkaniyatlar – internet-kommunikaciya bir neshe túrde ámelge asırılıwı múmkin: tekst, dawıs, súwret hám video. Bul hár túrli formattaǵı maǵlıwmatlar arqalı xabar jiberiw hám alıw imkaniyatın beredi. Internet-kommunikaciya texnologiyaları paydalanıwshılarǵa multimodal baylanıstı usınadı, yaǵnıy tekstli xabarlar menen birge súwretler, videolar, audiojazıwlar hám hátte interaktiv kontentten de paydalanıw múmkin. Máselen, videokonferenciya arqalı tek sóylesiw emes, al vizual maǵlıwmatlardı (slyaydlar, grafikler) da kórsetiw múmkin. Bul imkaniyatlar ilimiy konferenciya, onlayn bilimlendiriw, biznes ushırasıwlarında qollanıladı hám kommunikaciyanı jáne de interaktiv hám nátiyjeli etedi.

Internet-kommunikaciya eki tiykarǵı túrde ámelge asırılıdı: **asinxron** hám **sinxron**.

Asinxron kommunikaciya: Bul tūrdegi kommunikaciya paydalanıwshılar bir waqıtıń ózinde xabar jiberiw yamasa alıwı shárt emes. Misalı, elektron pochta yamasa forumlarda maǵlıwmatlar almasıladı hám paydalanıwshılar juwaptı óz waqtında aladı. Asinxron kommunikaciya waqıtı únemlew hám maǵlıwmat almasıwdıń qolaylı tūrın usınadı.

Sinxron kommunikaciya: Bul tūrdegi kommunikaciya, paydalanıwshılar bir-biri menen real waqıt rejiminde baylanısta boladı. Buǵan misalı, onlayn chatlar, video qońırawlar, veb-seminarlar kiredi. Sinxron kommunikaciya tez juwaplardı támiyinleydi hám interaktiv baylanıslar ornatiwda áhmiyetli rol oynaydı.

Interaktivlik – internet-kommunikaciyanın jáne bir ózgesheligi - bul interaktivlik. Paydalanıwshılar arasında eki tárepleme tásir bolıp, olar bir-birine xabar jiberiw, soraw beriw, pikir bildiriw hám basqa túrli interaktiv háreketlerdi ámelge asırıwı múmkin. Bul interaktivlik, sociallıq tarmaqlar, bloglar, forumlar hám basqa onlayn platformalar arqalı ámelge asırıladı.

Soday-aq, internet-kommunikaciya adamlarǵa óz pikirlerin bildiriw, basqalardıń pikirlerin tıńlaw hám dodalaw imkaniyatın jaratadı. Bul óz ara baylanıslar adamlar arasında jáne de jaqın múnásibetlerdi rawajlandıradı hám olarǵa óz pikirlerin keńirek auditoriyaǵa jetkeriwge imkan beredi.

Jekelik hám qáwipsizlik – internet-kommunikaciya qáwipsizlik hám jekelik máseleleri júdá áhmiyetli. Paydalanıwshılar jeke maǵlıwmatların internette jiberiwden aldın, qáwipsiz hám isenimli platformalardan paydalanıwı kerek. Internette maǵlıwmatlardı shifrlaw, qáwipsizlik protokolların qollanıw hám jekelikti támiyinlew zárúrligi búgingi kúnde jáne de aktuallasqan. Onlayn bank jumısları, elektron pochta arqalı maǵlıwmat almasıw, jeke maǵlıwmatlar menen islesiw sıyaqlı processler jekelikti támiyinlewdi talap etedi. Sonıń menen birge, internette kiberqáwipsizlikke baylanıslı jańa qáwip-qáterler, máselen, phishing hújimleri, malwares, hákerlik hújimleri turaqlı tūrde payda bolmaqta.

Internet-kommunikaciyanın tezligi hám sapasına hár túrli faktorlar tásir etedi. Tarmaq júkleniwi, geografialıq jaylasıw, texnologiyalıq infrastruktura hám internet provayderiniń sapasına qarap, baylanıstıń tezligi hám sapası parıqlanadı. Bul faktorlar internet-kommunikaciya procesiniń nátiyjeliligine tásir etiwı múmkin. Máselen, joqarı tezliktegi internetke iye bolǵan ayaqlarda paydalanıwshılar videoqońırawlardı yamasa joqarı sapalı strimdi hesh qanday úzilislersiz ámelge asırıwı múmkin.

Juwmaqlap aytqanda, internet-kommunikaciyanın ózgeshelikleri onıń jedel rawajlanıwın hám keń tarqalıwın támiyinlemekte. Tezlik, globallik, multimodal imkaniyatlar, interaktivlik, qáwipsizlik hám jekelik máseleleri onıń tiykarǵı ózgesheliklerin quraydı. Hár bir ózgeshelik internet-kommunikaciyanıń nátiyjeliligini arttıradı hám onı jáne de rawajlandırıw imkaniyatların jaratadı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Yunusova, L. (2021). Internet-kommunikatsiya va uning ijtimoiy ta'siri. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. G'ulomov, R. (2019). Internet texnologiyalari va ular orasidagi o'zaro aloqalar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Shodmonov, N. (2022). Yapay intellekt va internet-kommunikatsiya: Rivojlanish va istiqbollar. Tashkent: IT Akademiyasi.

4. Nazarov, K. (2021). Internet-kommunikatsiyaning iqtisodiy va madaniy ta'siri. Tashkent: O'zbekiston Ekonomika nashriyoti.
5. Kuziyev, B. (2023). Raqamli iqtisodiyot va uning global rivojlanishi. Toshkent: O'zbekiston Iqtisodiyot Akademiyasi.
6. Khaydarov, M. (2020). Internet-kommunikatsiya va globalizatsiya: Madaniy va ijtimoiy o'zgarishlar. Tashkent: Fan va ta'lim nashriyoti.

